
MONOGRAFIE PRAWNICZE

INFORMACJA
PRZEDKONTRAKTOWA
W UMOWACH
KONSUMENCKICH

EWELINA BADURA

Wydawnictwo C.H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

EWELINA BADURA • INFORMACJA PRZEDKONTRAKTOWA
W UMOWACH KONSUMENCKICH

Polecamy nasze najnowsze publikacje z tej serii:

Karol Kulig

**TEORIA PRACOWNICZEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI
PORZĄDKOWEJ**

Dominik Gajewski (red.)

**MIĘDZYNARODOWE UNIKANIE OPODATKOWANIA.
WYBRANE ZAGADNIENIA**

Małgorzata Sieradzka

**OPLĄTY PÓŁKOWE JAKO CZYN NIEUCZCIWEJ
KONKURENCJI**

Jarosław Grykiel

**UPRAWNIENIA WIERZycIELA Z UMOWY PRZEDWSTĘPNEJ
W RAZIE JEJ NIEWYKONANIA LUB NIENALEŻYTEGO
WYKONANIA PRZEZ DŁUŻNIKA**

Katarzyna Samulska

**ZASADA SZYBKOŚCI POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO
W PRAWIE POLSKIM**

Kinga Michałowska

**NIEMAJĄTKOWE WARTOŚCI ŻYCIA RODZINNEGO
W POLSKIM PRAWIE CYWILNYM**

Mikołaj Hermann, Sebastian Sykuna (red.)

WYKŁADNIA PRAWA. TRADYCJA I PERSPEKTYWY

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

INFORMACJA
PRZEDKONTRAKTOWA
W UMOWACH
KONSUMENCKICH

EWELINA BADURA

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2017

Wydawca: Natalia Adamczyk

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2017**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-9167-0

ISBN e-book 978-83-255-9168-7

Spis treści

Przedmowa	IX
Wykaz skrótów	XI
Wykaz literatury	XVII
Wykaz orzecznictwa	XXXVII
Wykaz aktów normatywnych	XLIII
Wprowadzenie	1
Rozdział I. Znaczenie etapu i oświadczeń przedkontraktowych oraz informacji w regulacji umów konsumenckich w prawie polskim	5
§ 1. Uwagi wstępne	5
§ 2. Informacja jako instrument ochrony praw konsumenta	6
§ 3. Etap przedkontraktowy i składane w nim oświadczenia	16
§ 4. Pojęcia oświadczenia woli oraz innych oświadczeń relewantnych prawnie	24
§ 5. Porozumienie przedkontraktowe oraz jego rodzaje	34
§ 6. Pojęcie informacji i jej charakter prawny	42
§ 7. Relacja między oświadczeniami przedkontraktowymi a informacją	54
§ 8. Pojęcie umowy konsumenckiej	57
§ 9. Znaczenie etapu przedkontraktowego w regulacji umów konsumenckich	66
Rozdział II. Informacje w reklamie oraz we wzorcach umów	73
§ 1. Uwagi wstępne	73
§ 2. Znaczenie reklam w obrocie konsumenckim	74
§ 3. Reklama wprowadzająca w błąd	77
§ 4. Reklama porównawcza	82
§ 5. Pozostałe rodzaje reklam	85
§ 6. Niedozwolone postanowienia umowne związane z informacją we wzorcach umów	89
Rozdział III. Przedkontraktowe obowiązki informacyjne w regulacjach umów konsumenckich objętych zakresem harmonizacji	103
§ 1. Uwagi wstępne	103
§ 2. Przepisy harmonizujące przedkontraktowe obowiązki informacyjne w umowach, innych niż umowy zawierane na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa	104

§ 3. Informacje przedkontraktowe w umowach zawieranych poza lokałem przedsiębiorcy lub na odległość	114
§ 4. Informacje przedkontraktowe w umowie sprzedaży konsumenckiej	140
§ 5. Informacje przedkontraktowe w umowach dotyczących usług finansowych zawieranych na odległość	153
§ 6. Informacje przedkontraktowe w umowach o kredyt konsumencki ..	159
§ 7. Informacje przedkontraktowe w regulacji umowy o imprezę turystyczną	176
§ 8. Informacje przedkontraktowe w umowach typu timeshare	189
§ 9. Informacje przedkontraktowe w regulacji umów ubezpieczenia	195
§ 10. Znaczenie ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym i ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów dla problematyki przedkontraktowych obowiązków informacyjnych – wzmianka	200
Rozdział IV. Znaczenie przedkontraktowych oświadczeń przedsiębiorcy dla treści umowy konsumenckiej	203
§ 1. Uwagi wstępne	203
§ 2. Wpływ informacji przedkontraktowych na treść umowy konsumenckiej oraz na inne instytucje prawne	206
§ 3. Ocena korzyści związanych z informacją przedkontraktową	227
§ 4. Tendencje w zakresie regulacji informacji przedkontraktowych	236
Rozdział V. Sankcje za naruszenie obowiązków informacyjnych na etapie przedkontraktowym w regulacji umów konsumenckich	257
§ 1. Uwagi wstępne	257
§ 2. Odpowiedzialność za naruszenie obowiązków informacyjnych na etapie przedkontraktowym	259
§ 3. Sankcje za niedochowanie obowiązków informacyjnych w umowach zawieranych poza lokalem przedsiębiorcy lub na odległość	277
§ 4. Sankcje za niedochowanie obowiązków informacyjnych w umowach dotyczących usług finansowych zawieranych na odległość	286
§ 5. Sankcje za niedochowanie obowiązków informacyjnych w umowach o kredyt konsumencki	289
§ 6. Sankcje za niedochowanie obowiązków informacyjnych w umowach o imprezę turystyczną	292
§ 7. Sankcje za niedochowanie obowiązków informacyjnych w umowach sprzedaży konsumenckiej	294
§ 8. Sankcje za niedochowanie przedkontraktowych obowiązków informacyjnych w umowach typu <i>timeshare</i>	298

Spis treści

§ 9. Specyfika sankcji za naruszenie obowiązków informacyjnych w umowach ubezpieczenia	301
§ 10. Sankcje za naruszenie obowiązków informacyjnych w innych ustawach dotyczących ochrony konsumenta	310
Rozdział VI. Problem informacji przedkontraktowych w projekcie części ogólnej Kodeksu cywilnego a inne projekty dotyczące tych kwestii	315
§ 1. Uwagi wstępne	315
§ 2. Analiza obowiązujących rozwiązań w zakresie informacji przedkontraktowej	317
§ 3. Pozostawanie w błędzie a obowiązek informacyjny według projektu KC	326
I. <i>Merger clause</i> a ogólny obowiązek udzielania informacji według projektu KC	328
II. Brak regulacji umożliwiającej powołanie się na <i>culpa in contrahendo</i> w projekcie KC	332
§ 4. Obowiązek informacyjny jako wykonanie zobowiązania umownego	336
§ 5. Zasady <i>Acquis</i> , prawo modelowe (UNDROIT, UNCITRAL, PECL, DCFR) oraz instrument opcjonalny (CESL) w zakresie informacji przedkontraktowej	340
Zakończenie	347
Indeks rzeczowy	353

Przedmowa

Niniejsza monografia stanowi nieznacznie zmodyfikowaną wersję rozprawy doktorskiej pt. „Wpływ oświadczeń przedkontraktowych na treść umowy konsumenciej” obronionej w Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego na Uniwersytecie Śląskim. W tym miejscu składam zatem szczególne wyrazy wdzięczności mojemu Promotorowi Prof. zw. dr hab. *Bogusławie Gneli* za wieloletnią opiekę naukową, cenne wskazówki, poświęcony czas i wszelką pomoc przy tworzeniu niniejszej pracy. Pragnę także podziękować Recenzentom rozprawy doktorskiej za konstruktywne uwagi, które pozwoliły mi spojrzeć na wiele poruszanych w niniejszej monografii kwestii z innej perspektywy, a także moim Najbliższym za wsparcie przy przygotowaniu pracy.

Kraków, kwiecień 2017 r.

dr *Ewelina Badura*

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

- BezpŻywnU ustawa z 25.8.2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 149 ze zm.)
- CISG Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów z 11.4.1980 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 45, poz. 286.) – ang. *CISG, Convention on Contracts for the International Sale of Goods*
- dyrektywa 2011/83/UE dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z 25.10.2011 r. w sprawie praw konsumentów zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE PE i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.Urz. UE L 304 z 22.11.2011 r., s. 64–88)
- dyrektywa 2009/138/WE dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z 25.11.2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wypłacalność II) (wersja przekształcona) (Dz.Urz. UE L 335 z 17.12.2009 r., s. 1)
- dyrektywa 2008/122/WE dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/122/WE z 14.1.2009 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do niektórych aspektów umów timeshare, umów o długoterminowe produkty wakacyjne, umów odsprzedaży oraz wymiany (tekst mający znaczenie dla EOG, Dz.Urz. UE L 33 z 3.2.2009 r., s. 10–30)
- dyrektywa 2008/48/WE dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.Urz. UE L 133 z 22.5.2008 r., s. 48–53)
- dyrektywa 2007/64/WE dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2007/64/WE z 13.11.2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmienia-

- jąca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (tekst mający znaczenie dla EOG, Dz.Urz. UE L z 5.12.2007 r., s. 1–36 ze zm.)
- dyrektywa 2005/29/WE dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/29/WE dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) Nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (tekst mający znaczenie dla EOG, Dz.Urz. UE L 149 z 11.6.2005 r., s. 22–29)
- dyrektywa 2002/65/WE dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/65/WE z 23.9.2002 r. dotycząca sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość oraz zmieniająca dyrektywę Rady 90/619/EWG oraz dyrektywy 97/7/WE i 98/27/WE (Dz.Urz. UE L 271 z 9.10.2002 r., s. 16–24 ze zm.)
- dyrektywa 2000/31/WE dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/31/WE z 8.6.2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (Dz.Urz. WE L 178 z 17.07.2000 r., s. 1–16)
- dyrektywa 1999/44/WE dyrektywa PE i Rady z 25.5.1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji – 3 1999 L 0044, (Dz.Urz. UE L 171 z 7.7.1999 r., s. 12–16)
- dyrektywa 94/47/WE dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 94/47/WE z 28.10.1994 r. w sprawie ochrony nabywców w odniesieniu do niektórych aspektów umów odnoszących się do nabywania praw do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie (Dz.Urz. WE L 280 z 29.10.1994, s. 83–87, uchylona)
- dyrektywa 93/13/EWG dyrektywa Rady 93/13/EWG z 5.4.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumencjnych (Dz.Urz. WE L 95 z 21.4.1993 r., s. 29–34)
- dyrektywa 92/49/EWG dyrektywa Rady 92/49/EWG z 18.6.1992 r. w sprawie koordynacji ustawodawstwa, regulacji i prze-

	pisów administracyjnych odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich innych niż ubezpieczenia na życie i zmieniającej dyrektywy 73/239/EWG i 88/357/ EWG (Dz.Urz. UE L 228 z 11.8.1992 r., s. 1–23)
dyrektywa 90/314/EWG	dyrektywa Rady 90/314/EWG z 13.6.1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek (Dz.Urz. WE L 158 z 23.6.1990 r., s. 59–64.
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
Konst.	ustawa z 2.4.1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
K.P.P.	Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 7.12.2000 r. (Dz.Urz. UE C 83 z 30.03.2010 ze zm.)
KredytKonsU	ustawa z 12.5.2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2016 r. poz. 1528 ze zm.)
KW	ustawa z 20.5.1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1094 ze zm.)
NieuczPraktRynkU	ustawa z 23.8.2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 3 ze zm.)
OchrKonkurU	ustawa z 21.3.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 229 ze zm.)
PrBank	ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1988 ze zm.)
PrKonsU	ustawa z 30.5.2014 r. o prawach konsumenta (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 683 ze zm.)
PrTelekom	ustawa z 16.7.2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1489 ze zm.)
SprzedKonsU	ustawa z 27.7.2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. Nr 141, poz. 1176 ze zm.) – akt nieobowiązujący
TimeshareU	ustawa z 16.9.2011 r. o timeshare (Dz.U. Nr 230, poz. 1370 ze zm.)
traktat z Maastricht (TUE)	Traktat o Unii Europejskiej podpisany 7.2.1992 r. w Maastricht (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 326 z 26.10.2012 r., s. 13–390)
UbezpObowU	ustawa z 22.5.2013 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyj-

UsługiTurystU	nym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 2060) ustawa z 10.1.2014 r. o usługach turystycznych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 187 ze zm.)
---------------------	--

2. Czasopisma i inne promulgatory

BMSiG	Biuletyn Monitora Sądowego i Gospodarczego
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
EP	Edukacja Prawnicza
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
ERPL	European Review of Private Law
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
Lex	System Informacji Prawnej LEX wydawany przez Wydawnictwo Wolters Kluwer Sp. z o.o.
M.P.	Monitor Polski
MoP	Monitor Prawniczy
OSNC	Orzecznictwo Izby Cywilnej Sądu Najwyższego
PiP	Państwo i Prawo
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
PS	Przegląd Sądowy
SP	Studia Prawnicze
SPP	Studia Prawa Prywatnego
SPH	Studia Prawa Handlowego
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego

3. Organy i instytucje

EWG	Europejska Wspólnota Gospodarcza
RE	Rada Europy
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SOKiK	Sąd Okręgowy – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
TK	Trybunał Konstytucyjny
TSUE (ETS)	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (poprzednio Europejski Trybunał Sprawiedliwości)
UE	Unia Europejska
UEAPME	Europejska Unia Rzemiosła Małych i Średnich Przedsiębiorstw (<i>The European Association of Craft, Small and Medium-Sized Enterprises</i>)

Wykaz skrótów

UNIDROIT	Międzynarodowy Instytut Unifikacji Prawa Prywatnego
UOKiK	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

4. Inne skróty

CESL	Wspólne Europejskie Prawo Sprzedaży (<i>Common European Sales Law</i>)
DCFR	Wspólny System Odniesienia (<i>Draft Common Frame of Reference</i>)
n.	następny
PECL	Zasady europejskiego prawa umów
post.	postanowienie
projekt KC	Księga pierwsza kodeksu cywilnego. Projekt z uzasadnieniem, Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego działająca przy Ministrze Sprawiedliwości, Warszawa 2008
red.	redakcja
s.	strona
tj.	to jest
t.j.	tekst jednolity
wyr.	wyrok
ze zm.	ze zmianami

Wykaz literatury

- Ahlt M., Szpunar M., Prawo europejskie, Warszawa 2005
- Akerlof G., The Market for Lemons: Qualitative Uncertainty and the Market Mechanism, Quarterly Journal of Economics 1970
- Apetz M., Das Verbot aggressiver Geschäftspraktiken, Koln 2011
- Badura E., Ochrona stron stosunku ubezpieczenia poprzez sankcje za naruszenie obowiązków informacyjnych, w: B. Gnelala, M. Szaraniec (red.), Kierunki rozwoju ubezpieczeń gospodarczych w Polsce. Wybrane zagadnienia prawne, Warszawa 2013
- Bagińska E., Teoretyczne aspekty umów konsumenckich na tle prawoporównawczym, w: M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar (red.), Europeizacja prawa prywatnego, t. I, Warszawa 2008
- Bagińska E., Zmiany regulacji umów zawieranych w okolicznościach nietypowych na tle projektu dyrektywy o prawach konsumenta, EPS 2009, Nr 5
- Ball S.N., Work Carried Out in Pursuance of Letters of Intent – Contract or Restitution, (1983) 99 L.Q.R.
- Banasiński C. (red.), Standardy wspólnotowe w polskim prawie ochrony konsumenta, Warszawa 2004
- Banaszczyk Z., w: K. Pietrzykowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, t. 2, Warszawa 2013
- Bar C. von, E. Clive (red.), Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Full Edition, t. I, Monachium 2009
- Basedow J., The Case for a European Insurance Contract Code, Journal Of Business Law 2001, Nr 11
- Bauknecht A., Culpa in contrahendo wobec unifikacji prawa prywatnego w Europie, Berlin 2014
- Bazylińska J., Ochrona zbiorowych interesów konsumentów w prawie Unii Europejskiej i wybranych porządkach prawnych państw członkowskich, Toruń 2012
- Bączyk M., Odpowiedzialność umowna banku w prawie polskim, Toruń 1989
- Belohlavek A.J., Ochrona konsumentów w postępowaniu arbitrażowym, Warszawa 2012
- Bėldowski J., PECL – tekst wraz z wprowadzeniem i tłumaczeniem, KPP 2004, z. 3
- Ben-Shahar O., The Myth of the 'Opportunity to Read' in Contract Law, ERCL 2009, Nr 1
- Bierć A., Zarys prawa prywatnego. Część ogólna, Warszawa 2012

- Binięda A.*, Prawo o kontraktach w ubezpieczeniach. Komentarz do przepisów i wybranych wzorców umów, Kraków 2003
- Boom Van W.H.*, The Draft Directive on Consumer Rights: Choices Made & Arguments Used, *Journal of Contemporary European Research* 2009, vol. 5, Nr 3
- Brzozowska M.*, Prawo do informacji na przykładzie reklamy, w: *C. Banasiński* (red.), Standardy wspólne w polskim prawie ochrony konsumenta, Warszawa 2004
- Budzyński W.*, Reklama. Techniki skutecznej perswazji, Warszawa 2001
- Byczko S.*, Powinności ubezpieczającego a inne obowiązki w umowie ubezpieczenia mienia, w: *M. Pyziak-Szafnicka* (red.), Odpowiedzialność cywilna. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Adama Szpunara, Kraków 2004
- Całus A.*, Prawo cywilne i handlowe państw obcych, Warszawa 1985
- Camacho Pereira C.*, Comparativa de la regulacion de la integracion de la publicidad en el contrato con consumidores, en el trlgdcu y en la Propuesta de Reglamento del Parlamento Europeo y del Consejo, relativo a una normativa comun de compraventa europea, *InDret* 2012, Nr 4
- Camacho Pereira C.*, Delimitacion del contenido obligacional del contrato de compraventa de vivienda con consumidores, en caso de discrepancia entre documentacion precontractual y contractual, *InDret* 2011, Nr 2
- Campagna F.M.*, Transparent Consumer Information in Directive 2011/83/EU, *The Columbia Journal of European Law Online* 2012
- Canaris C.-W.*, *Bankvertragsrechts*, t. 1, Berlin 1988
- Ciepla H.*, w: *G. Bieniek, H. Ciepla i inni*, Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania, t. 2, Warszawa 2011
- Chróścicki A.*, Umowa ubezpieczenia po nowelizacji kodeksu cywilnego. Komentarz, Warszawa 2008
- Chruściak M.*, w: *A. Kopeć, M. Chruściak, M. Szakun, M. Kłoda, G. Kott, T. Ostrowski* (red.), Ustawa o kredycie konsumenckim. Rekomendacje interpretacyjne podstawowych regulacji. Komentarz, Warszawa 2012
- Cravetto C., Paso B.*, The 'Non-sense' of Pre-contractual Information Duties in Case of Non-concluded Contracts, *ERPL* 2011, Nr 6
- Cybula P.*, Charakter prawny umowy o imprezę turystyczną, w: *P. Cybula, J. Raciborski* (red.), Turystyka a prawo. Aktualne problemy legislacyjne i konstrukcyjne. Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej, Sucha Beskidzka-Kraków 2008
- Cybula P.*, Usługi turystyczne, w: *E. Nowińska, P. Cybula* (red.), Europejskie prawo konsumenckie a prawo polskie, Kraków 2005
- Cybula P.*, Usługi turystyczne. Komentarz, Warszawa 2012
- Czapliński M., Wyrozumsk A.*, Prawo międzynarodowe publiczne, Warszawa 2004
- Dmowski S.*, w: *S. Dmowski, S. Rudnicki*, Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna, Warszawa 2011

- Doktorowicz K.*, Europejski model społeczeństwa informacyjnego. Polityczna strategia Unii Europejskiej w kontekście globalnych problemów wieku informacji, Katowice 2005
- Edgar S.*, Cross-border B2C e-commerce in the EU and the introduction of the Consumer Right Directive: A cure or for fragmentation?, Uniwersytet Gent 2012
- Eide E.*, Is the Consumer Directive Advantageous for the Consumers?, *European Journal of Law and Economics* 2009, vol. 28, Nr 3
- Eidenmüller H.*, Why Withdrawal rights? *European Review of Contract Law* 2011, vol. 7, Nr 1
- Eidenmüller H., Jansen N., Kieninger E.-M., Wagner G., Zimmermann R.*, Der Vorschlag für eine Verordnung über ein Gemeinsames Europäisches Kaufrecht – Defizite der neuesten Textstufe des europäischen Vertragsrechts 2012, Nr 12
- Ernst U., Kučka M., Pecyna M., Zoll F.*, Projekt Kodeksu cywilnego, TPP 2010, Nr 4
- Faust F., Grigoleit H.C.*, Informationspflichten: Grundlegende Weichenstellungen, w: *H. Eidenmüller, F. Faust, H.C. Grigoleit, N. Jansen, G. Wagner, R. Zimmermann*, Revision des Verbraucher-acquis, Tybinga 2011
- Fedorowicz M., Zalcewicz A.*, Pojęcie „instytucja finansowa” na gruncie europejskiego i polskiego prawa bankowego, *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego* 2010, Nr 8
- Fohlisch C., Dyakova T.*, Das Widerrufsrecht im Onlinehandel. Änderungen nach dem Referententwurf zum Umsetzung der Verbraucherrechterichtlinie, *MMR* 2013, Nr 2
- Fojcik-Mastalska E.*, Instytucja finansowa i instytucja kredytowa w projekcie nowelizacji Prawa bankowego, *Prawo Bankowe* 2001, Nr 5
- Frąckowiak J., Stefanicki R.*, Prawo konsumenckie – standardy potencjalne i rzeczywiste, w tym gwarancje określone prawem procesowym. Co dalej z regulacją ochrony konsumenta w prawie polskim?, w: *J. Frąckowiak, R. Stefanicki* (red.), *Ochrona konsumenta w prawie polskim na tle koncepcji Effet utile*, Wrocław 2011
- Frąckowiak J., Stefanicki R.*, Trend na model zupełnej harmonizacji, w: *J. Frąckowiak, R. Stefanicki* (red.), *Ochrona konsumenta w prawie polskim na tle koncepcji Effet utile*, Wrocław 2011
- Fuchs B.*, Ograniczenie swobody umów w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów, w: *B. Gnela* (red.), *Ustawowe ograniczenia swobody umów*, Warszawa 2010
- Fuchs B.*, Timesharing w prawie polskim (uwagi na tle ustawy z 13 lipca 2000 r.), *Rejent* 2001, Nr 4
- Fuchs D.*, Dyrektywy III generacji prawa ubezpieczeniowego oraz ich implementacja w wybranych prawodawstwach państw członkowskich Unii Europejskiej, w: *C. Mik* (red.), *Implementacja prawa integracji europejskiej w krajowych porządkach prawnych*, Toruń 1998
- Fuchs D.*, Wpływ wejścia w życie przepisów tzw. pakietu ustaw ubezpieczeniowych na charakterystykę cech umowy ubezpieczenia, w: *W. Popiołek, L. Ogięto*,